

Vinkenbaan Van Lennep

Han Buckx

Een zwoele zomeravond in augustus 2001, een uitpuilende boekenkast en een tafel vol vogeltijdschriften en andere lectuur. Voorzien van een glaasje vruchtensap, ben ik te gast bij Jan van Tussenbroek, 82 jaren jong.

Ontstaan van de vinkenbaan

"Het was zo'n zelfde mooie zomeravond in 1957", vertelt Jan. De VWG-vergadering in een muf zaaltje in een bankgebouw aan de Rijksstraatweg was net afgelopen. Een groepje actieve vogelaars, o.a. bestaande uit Theo Belterman, Freek en Truus Bloem, Menno Luikinga, Wijnand Akkerman en Jan van Tussenbroek, was nog wat aan het nababbelen op straat.

Het idee was al eens eerder naar boven gekomen en het was Theo Belterman die het opnieuw ter sprake bracht: "Moeten we ons toch niet eens gaan inzetten om in onze regio weer een vinkenbaan op te richten?" De anderen bleken hier ook oren naar te hebben, en uiteindelijk werd besloten om de voorbereidingen te starten.

Er werd contact gezocht met het Vogeltrekstation (VT) die toentertijd in Wassenaar de enige vinkenbaan van Nederland in bedrijf had. Deze baan werd door betaalde "vinkers" gerund. Het VT was bereid om het initiatief met raad en daad te ondersteunen en bood tevens een aantal lokvogels (of lokkers) aan om te kunnen starten. Ook bij het zoeken naar een geschikte locatie voor de vinkenbaan was men bereid te adviseren. Naar later bleek wel met in het achterhoofd dat deze nieuwe baan niet de baan van Wassenaar mocht overtroeven!

De toenmalige beheerder van de Kennemerduinen bleek bereid onderdak te bieden aan de vinkenbaan. Hiermee was meteen voldaan aan de verplichting die men als beherende instantie toen had om wetenschappelijk onderzoek te verrichten in het duingebied waar het beheer over was verkregen.

Het najaarstrekseizoen was al ver gevorderd toen een eerste poging werd gewaagd op de nieuwe vinkenbaan in de Kennemerduinen. Alle VWG-leden van het eerste uur waren gezeten in twee afgedankte draagbare schafthokjes en een slagnet lag klaar om de eerste vogel te verschalken.

Vinkenbaan Van Lennep in 1970 (Anonymus).

Na een aantal koude en klamme uren zat de eerste vogel onder het net. Met veel euforie werd de Vink onder het slagnet vandaan gehaald, en wat bleek, het was één van de lokkers die zich had weten te bevrijden en het voer bij het slagnet was gaan opzoeken! Echter niet getreurd, de ware "vinker" laat zich door zijn kleine tegenslag niet uit het veld slaan! Het VT werd opnieuw benaderd met het verzoek om eens een aantal dagen de kunst in Wassenaar te mogen afkijken. Uiteindelijk werden de eerste trekvogels in 1958 voorzien van edelmetaal.

Daarna ging het hard. Een schitterende vinkershut werd met vereende krachten in de paasvakantie opgebouwd, het slagnet al snel vervangen door een beter exemplaar en in oktober 1958 werd de "Stichting Vinkenbaan Mr. Cornelis van Lennep 1751 - 1813" formeel bekrachtigd bij de notaris.

Geschiedenis

Door de opgebouwde ervaring, de innovatieve geest van een aantal leden, de verdere verbetering van de vangmiddelen en niet te vergeten een groot enthousiasme, nam het aantal geringde vogels elk jaar toe. Had men in 1958 iets meer dan 1000 vogels geringd, in 1969 werd het magische getal van 5000 ruim overschreden, en in 1989 werd het record van 8282 in één jaar geringde vogels bereikt. Tevens diende de vinkenbaan in de Kennemerduinen als voorbeeld voor vele, later opgerichte, vinkenbanen in Nederland zoals Schouwen, Castricum en het Paradijsveld in de AW-duinen.

Ook de technologie stond niet stil en de introductie van geluid in 1967 (eind van de jaren zestig een oude bandrecorder, later deed de cassette-recorder zijn intrede en inmiddels heeft de minidisc dit apparaat alweer verdrongen), mistnetten en een groot aanbod van nieuwe literatuur heeft het ringwerk in professionaliteit flink doen toenemen.

Enkele resultaten

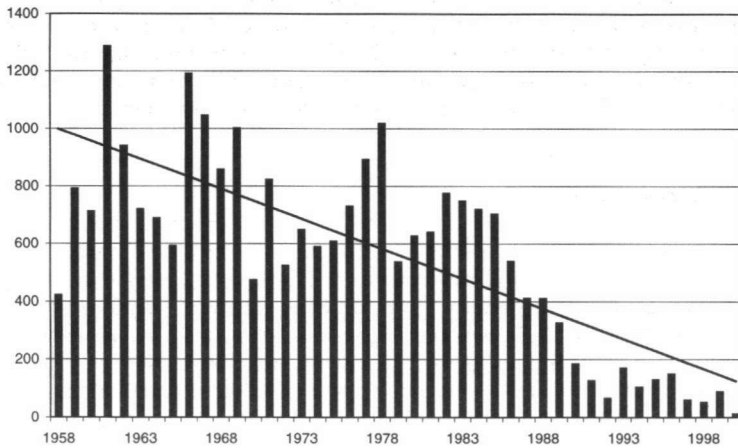
Inmiddels zijn er in de periode 1958–2001 ca. 230000 vogels geringd verdeeld over bijna 165 (onder)soorten. De top-vijf bestaat uit Graspieper (ca. 59000 exx), Spreeuw (bijna 32000 exx), Vink (ruim 24000 exx), Veldleeuwerik (ca. 13500 exx) en Fitis (ca. 10500 exx). Daarnaast zijn er ook vele zeldzaamheden gevangen, nieuw voor Zuid-Kennemerland en ook belangrijk voor de Nederlandse avifauna. De belangrijkste zijn:

- Siberische Boompieper (24 oktober 1990, de 4^e voor Nederland en de eerste vangst)
- Kleine Spotvogel (2 exx: 21 september 1988 en 29 september 1990)
- Noordse Boszanger (9 september 1991, de 6^e voor Nederland)
- Bruine Boszanger (9 november 1986, de 3^e voor Nederland)
- Struikrietzanger (17 oktober 2001, de 4^e of 5^e voor Nederland, indien aanvaard).

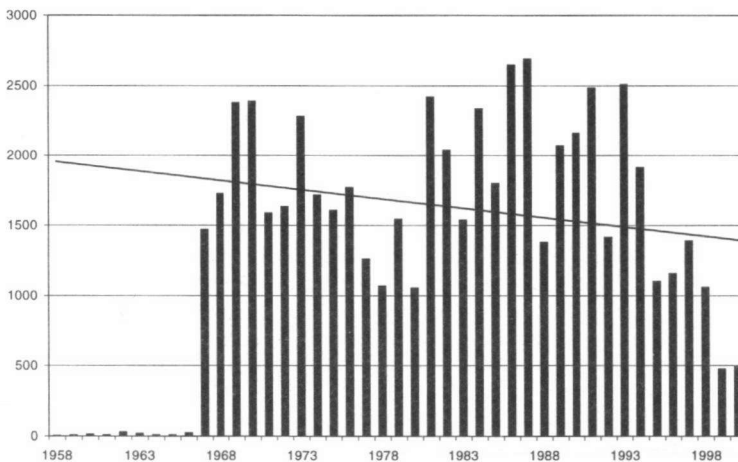
En wat te denken van 23 Blauwe Kiekendieven, 5 Ruigpootbuizerden, 6 Smellekens, 25 Porseleinhoentjes, 9 Kwartels, 1 Kwartelkoning, 23 Draaihalzen, 25 Grote Piepers, 24 Engelse Gele Kwikstaarten, 161 Rouwkwikstaarten, 124 Grote Gele Kwikstaarten, 15 Groenlandse Tapuiten, 19 Beflijsters, 5 Waterrietzangers, 1 Cetti's Zanger, 25 Sperwergrasmussen, 2 Pallas Boszangers, 19 Bladkoningen, 2 Kleine Vliegenvangers, 1 Talgaboombkruiper, 3 Grauwe Klauwieren, 11 Klapeksters, 3 Europese Kanaries, maar liefst 1961(!) Barmsijzen, 11 Witstuitbarmsijzen, 4 Roodmussen, 275 IJsgorzen, 360 Geelgorzen, 8 Witkopgorzen, 12 Ortolanen, 4 Dwerggorzen en 1 Grauwe Gors. Vooral de Witkopgors was een soort die in Nederland tot de jaren negentig alleen bekend was van vangsten en dood gevonden exemplaren (zie ook Van den Berg & Bosman, 1999).

Veranderingen

Naast deze aantallen en uiteraard ook de bijbehorende vele terugmeldingen die een bijdrage hebben geleverd en nog steeds leveren aan het in kaart brengen van trekpatronen en verblijfgebieden van trekvogels, is ook een ander aspect van belang. Dit betreft de fluctuaties per jaar over een langere periode en de toe-/afname van de gevangen soorten.

Figuur 1. Aantal vangsten per jaar van de Vink op vinkenbaan Van Lennep, 1958-2000. Een lineaire regressielijn is als hulplijntje in de figuur weergegeven om een trend aan te geven.

Figuur 2. Aantal vangsten per jaar van de Graspieper op vinkenbaan Van Lennep, 1958-2000. Een lineaire regressielijn is als hulplijntje in de figuur weergegeven om een trend aan te geven.

Ondanks verbeterde vangmiddelen en uitbreiding van mistnetten en vangdagen is het aantal geringde vogels in de afgelopen jaren alleen

maar afgenomen. Een beeld dat ook bevestigd wordt door de "oude vinkers", die nu minder grote aantallen vogels over en door het duin zien trekken gedurende het najaarsseizoen dan in de jaren zestig en zeventig. Dit betreft dan vooral "algemene" soorten zoals Spreeuw, vinkachtigen, Graspieper en Veldleeuwerik.

Als voorbeeld de Vink, een soort waarvan in de beginjaren van de vinkenbaan in de Kennemerduinen meer dan duizend exemplaren per jaar onder het slagnet belandden (zie figuur 1). In de afgelopen tien jaar werden er nauwelijks meer dan honderd per jaar gevangen. Dieptepunt was het jaar 2000 met niet meer dan 13 gevangen Vinken!

Een andere soort die de laatste jaren afnemende aantallen laat zien is de Graspieper. Na de introductie van het geluid in 1967 werden er bijna jaarlijks meer dan 2000 gevangen. De afgelopen zes jaar is dit aantal gekelderd naar een dieptepunt in de afgelopen twee jaren van nog geen vijfhonderd exemplaren per jaar (zie figuur 2).

Ook nieuwe aspecten van het trekgedrag van vogels komen nog steeds aan het licht. Het sprekende voorbeeld hierbij is de Waterral. Een soort die in "Vogels in het landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer" (Geelhoed et al, 1998) staat omschreven als een doortrekker in (zeer) klein aantal, d.w.z. maximaal 1-10 en in uitzonderlijke gevallen 11-50 exemplaren op één dag op een plek waargenomen. Door ook 's nachts eens een poging te wagen hebben we kunnen constateren dat de Waterral als nachttrekker in hoge aantallen over ons duingebied trekt. Vorig najaar (2000) zijn er in een aantal nachten meer dan 500 Waterrallen in de netten beland. Nachten van 40-50 Waterrallen waren geen uitzondering!

Al met al blijft het ringwerk een boeiend gebeuren. Tevens levert het, tot op de dag van vandaag, een waardevolle bijdrage aan het doorgronden van het vogelleven en de avifauna van onze regio én van Nederland.

Literatuur

- Berg, A.B. van den & Bosman, C.A.W., 1999. Zeldzame vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 1). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij Haarlem/Utrecht.
- Geelhoed, S., Groot, H., Huijssteeden, E. van, Leeuwen, G. van & Nobel, P. de (red), 1998. Vogels in het landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland/KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Han Buckx, voorzitter Stichting Vinkenbaan Mr. Cornelis van Lennep 1751 - 1813.